

D O T A Z N Í K

**V rámci projektu VZ09006
*Národní knihovna ČR – zabezpečení elektronických
zdrojů pro výzkum, vývoj a inovace*
z programu INFOZ**

Analýza využití databází EBSCO

2011

Obsah:

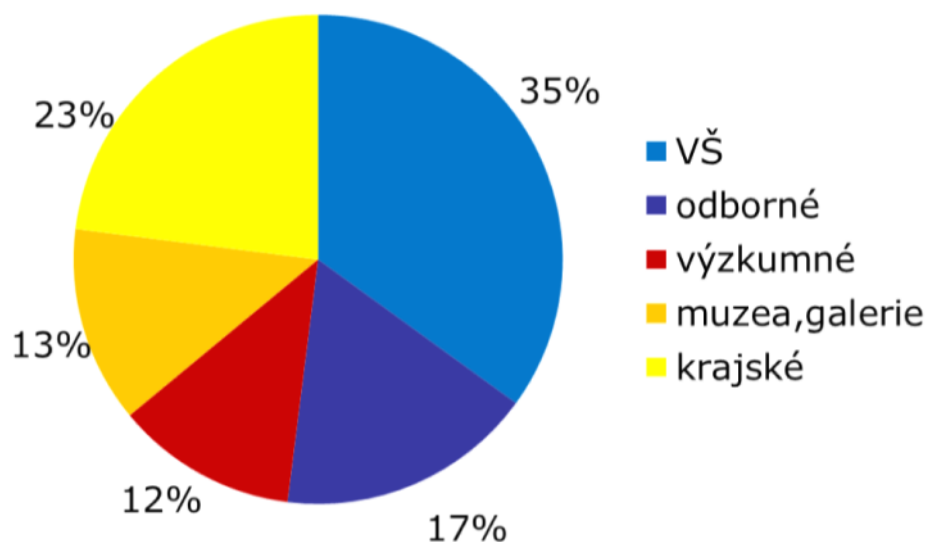
1. Úvod	3
2. Program INFOZ	4
3. Metoda sběru dat	5
4. Cíle	5
5. Vyhodnocení	5
6. Komentované výsledky	6
7. Souhrnné výsledky	22
8. Závěr	24

1 Úvod

Databáze EBSCO jsou v knihovnách v České republice dostupné kontinuálně od roku 2000. Přístup do databází je také soustavně finančně podporován programy na podporu výzkumu a vývoje Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V letech 2000-2003 to byl program Informační zdroje pro výzkum a vývoj (LI), od roku 2004 navazoval program Informační struktura výzkumu (1N) a poslední je program Informační zdroje pro výzkum (INFOZ). Projekty do výše uvedených programů byly předkládány jako konsorcionální, tzn. pro službu přístupu do databází byla zvolena forma multilicence. Do projektu "Zpřístupnění plnotextových databází odborných zahraničních periodik na základě programu Open Society Institute - eIFL Direct" programu LI se mohla přihlásit jakákoliv knihovna, přístup do databází byl umožněn v rozsahu národní licence, celkem bylo zapojeno 266 knihoven různých typů. Podmínky programu 1N již omezovaly účastníky projektu na knihovny/instituce, které přímo podporují výzkum a vývoj a do projektu „Databáze EBSCO - zdroj vědeckých informací pro humanitní a společenské obory“ se zapojilo 49 knihoven.

2 Program INFOZ

V projektu „Národní knihovna ČR – zabezpečení elektronických zdrojů pro výzkum, vývoj a inovace“, v souladu s podmínkami programu INFOZ, je zařazeno 60 knihoven/institucí. V tzv. neformálním konsorciu je zastoupeno 21 vysokých škol, 10 odborných knihoven včetně celé Akademie věd ČR, 14 krajských knihoven, 7 menších výzkumných ústavů mimo AV ČR a 8 knihoven muzeí a galerií. Procentuální složení podle typů knihoven ukazuje graf.

Projekty měly vždy svoje webové stránky (viz <http://ineb.nkp.cz> – zde odkazy na webové stránky předchozích projektů) s nejdůležitějšími informacemi o zpřístupňovaných databázích, návodu na práci s databázemi, novinkách a statistikami využívání. Sledování statických ukazatelů je důležité pro knihovny – účastníky neformálního konsorcia, ale také samozřejmě i pro řešitele projektu. Přesto jsme považovali za vhodné získat zpětnou vazbu od zúčastněných knihoven/institucí také jiným způsobem, než pouze statistickými daty nebo individuálními konzultacemi. Z tohoto důvodu byl vždy ke konci projektů připraven dotazník, který ukázal aktivity knihoven/institucí při zpřístupňování databází, zhodnotil řízení projektu a poskytl celkový pohled na řešení projektu.

3 Metoda sběru dat

Pro sběr dat byl stejně jako v předchozích projektech vybrán dotazníkový průzkum pro omezený počet respondentů – účastníků projektu. Zpracování databázové aplikace pro sběr a vyhodnocení získaných dat bylo připraveno v rámci podpory webových stránek projektu.

Dotazník obsahoval 19 otázek včetně možnosti doplnění připomínek nebo poznámek. Vzhledem k tomu, že byly známy informace o připravovaném programu MŠMT, který by měl navazovat na INFOZ, ale s omezením na knihovny/instituce mimopražské, byly některé otázky přizpůsobeny této situaci tak, aby výsledky mohly být použity při přípravě nového projektu. S ohledem na tuto skutečnost proběhl dotazníkový průzkum již během června 2011.

4 Cíle

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit podrobnější informace, které se týkají:

- ✓ zpřístupňování databází v knihovnách, zejména usnadnění přístupu pro uživatele
- ✓ podpory při řešení projektu ze strany řešitele
- ✓ zjištění zájmu o účast v pokračujícím projektu

5 Vyhodnocení

Na dotazník odpovědělo celkem 42 z 60 zúčastněných knihoven, tj. návratnost 70%.

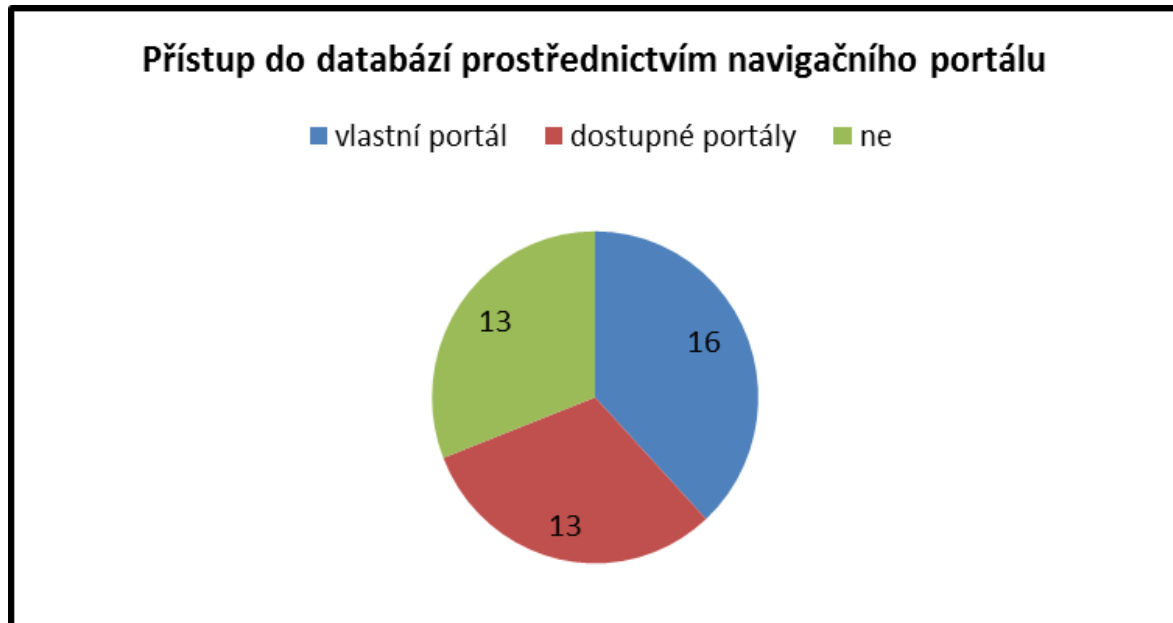
U některých otázek, resp. odpovědí, je možné provést hrubé srovnání s předchozími dotazníky v letech 2003 a 2007. V úvahu je ale třeba brát různý počet účastníků neformálních konsorcií. Nicméně je možné vysledovat změny ve zpřístupňování obsahu databází, které jsou dány především rychlým rozvojem informačních a komunikačních technologií. Podstatně se také v posledních letech mění informační gramotnost uživatelů databází, o čemž svědčí nárůst statistických ukazatelů využívání databází. Práci s databázemi jistě také podpořilo webové rozhraní v českém jazyce, které je k dispozici od roku 2009. A v neposlední řadě využívání databází výrazně ovlivňuje nárůst počtu titulů odborných periodik z různých vědních oborů.

6 Komentované výsledky:

Otázka č. 1:

Nabízíte přístup do databází prostřednictvím navigačního portálu?

- Ano – vytvořili jsme vlastní portál
- Ano – používáme dostupné (JIB, EZB,A-Z)
- Ne

V roce 2003 otázka v dotazníku vůbec nebyla, v ČR nebyly k dispozici žádné knihovnické navigační portály. V roce 2007 již mělo vlastní portál 9 knihoven/institucí, většinou vysoké školy. Dostupné portály - především Jednotná informační brána (JIB), Elektronická knihovna časopisů (EZB), oborová brána pro techniku (STM) - využívalo 20 knihoven. S žádným portálem nepracovalo (a nepracuje) 13 knihoven, jedná se především o malé odborné knihovny výzkumných ústavů.

Otázka č. 2:

Používáte pro zpřístupnění elektronických informačních zdrojů službu typu „discovery service“?

- Ano
- Ne

Zpřístupňování elektronického obsahu z různých databází prostřednictvím multivyhledávačů je v knihovnictví používáno v posledních 3 letech. Tato služba je založena na centralizovaném servisu s použitím metadat z interních zdrojů knihovny (katalogy, repozitáře) a externích zdrojů (licencované databáze, volně dostupné zdroje). Uživatelé tak mají snadný, rychlý a komplexní přístup k tištěným i elektronickým zdrojům, které knihovna nabízí, z jednoho vyhledávacího rozhraní.

Otázka č. 3:

Kde je na webových stránkách vaší knihovny/instituce umístěn odkaz na vstup do databází?

- Na hlavní stránce instituce (univerzity, ústavu, knihovny)
- Na hlavní stránce knihovny (pokud je součástí univerzity, ústavu apod.)
- Jinde
- Odkaz na webových stránkách nemáme

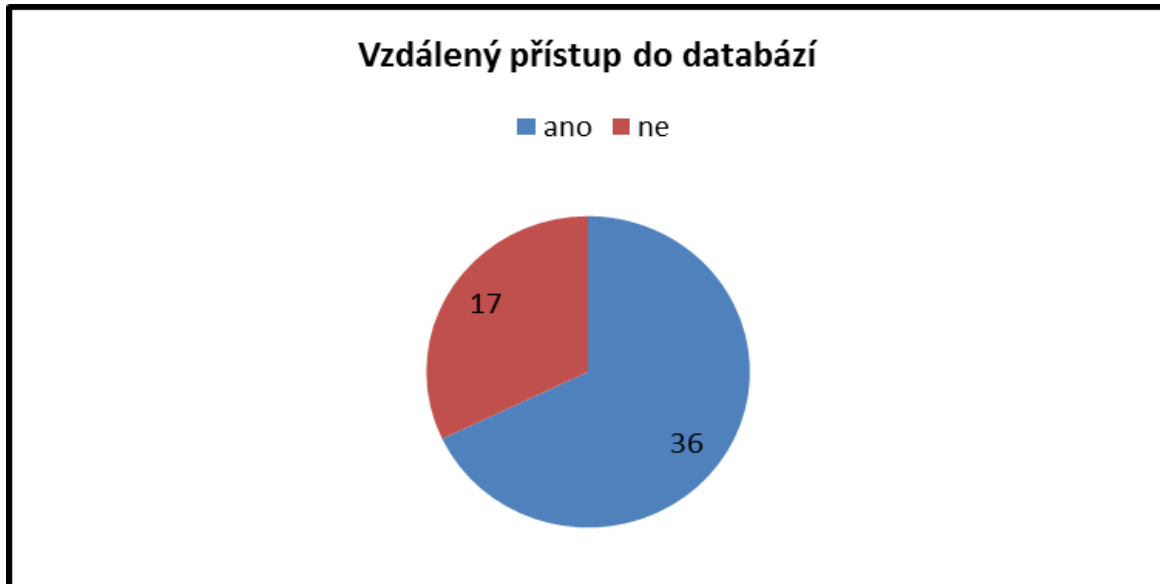

V této otázce v roce 2003 nebylo specifikováno, kde je na webu knihovny/instituce odkaz do databází umístěn. Otázka se týkala pouhého uvedení informace o databázích na webových stránkách. Kladných odpovědí z celkových 131 bylo 96. V dotazníku z roku 2007 bylo již uvedeno rozdělení podle úrovně stránek. V porovnání s odpověďmi z roku 2007 se o 5 zvýšil počet knihoven, kde je odkaz umístěn na hlavní stránce. Umístění odkazu na nejlépe první úroveň webových stránek je velmi důležité pro efektivní využívání databází.

Otázka č. 4:

Nabízíte vzdálený přístup (remote access) do databází?

- Ano
- Ne

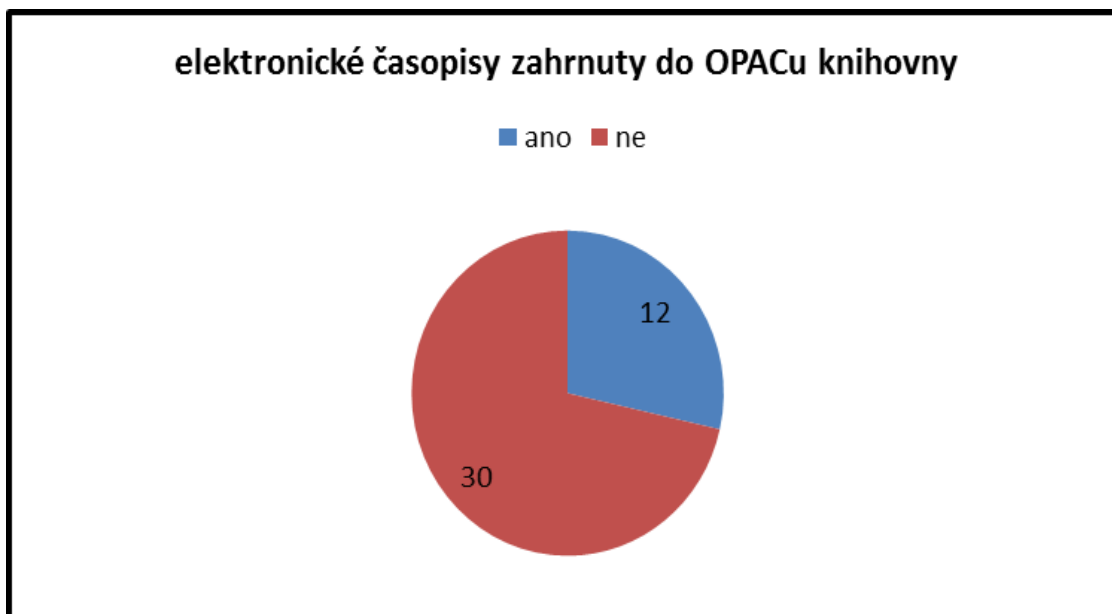

V prvním dotazníku v roce 2003 otázka nebyla, vzdálený přístup ještě nebyl technicky možný. Při porovnání odpovědí z roku 2007 a 2011 je ze 17 knihoven, které tento způsob přístupu umožňují (např. s použitím technologie Shibboleth), navýšení na 36. Uživateli je nabízen komfort práce z domova, resp. mimo knihovnu, a to 24x7x365.

Otázka č. 5:

Máte online časopisy z databází EBSCO zahrnuté v OPACu knihovny?

- Ano
- Ne

I v tomto případě byla otázka položena až v druhém dotazníku. A také zde je vidět pozitivní změnu, jednoduchý přístup pro uživatele, tj. vyhledávání v jednom zdroji (OPAC) uvádělo v roce 2007 pouze 7 knihoven.

Otázka č. 6:

Byly pro vaše uživatele přínosné zkušební přístupy do dalších databází fy EBSCO?

- Ano, sledovali jsme statistiky využití
- Ano, zaznamenali jsme kladné ohlasy od uživatelů
- Ano, sledovali jsme statistiky využití a zaznamenali jsme kladné ohlasy od uživatelů
- Nevíme, nesledovali jsme

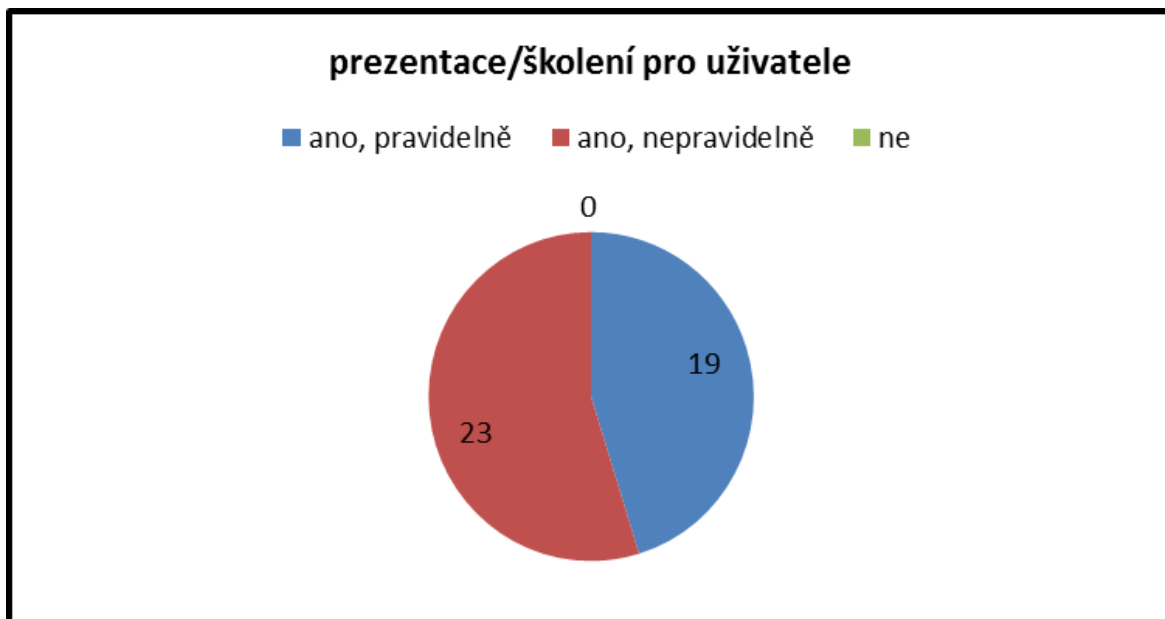

Zkušební přístupy do databází, které nejsou součástí projektu, byly poskytovány ve všech projektech. Jednalo se vždy o tříměsíční zkušební přístupy do databází, které si knihovny vybraly a měly tak možnost rozšířit nabídku informačních zdrojů o další obory. Knihovny dostávaly vždy statistiky využívání těchto databází.

Otázka č. 7:

Máte/využíváte možnost prezentovat databáze v rámci výuky/školení pro uživatele?

- Ano - pravidelně
- Ano - nepravidelně
- Ne

Tato otázka byla v obou předchozích dotaznících. Prezentace informačních zdrojů a školení pro práci s těmito zdroji je samozřejmě velmi důležité pro cílové uživatele a pro efektivní využívání databází. Na vysokých školách se postupně podařilo včlenit do výuky práci s informačními zdroji, zpracování rešerší apod.

Otázka č. 8:

Prováděli jste průzkumy čtenářských zájmů a potřeb s ohledem na zpřístupňované databáze v posledních 5 letech?

- Ano - alespoň 1x
- Ano - vícekrát
- Ne

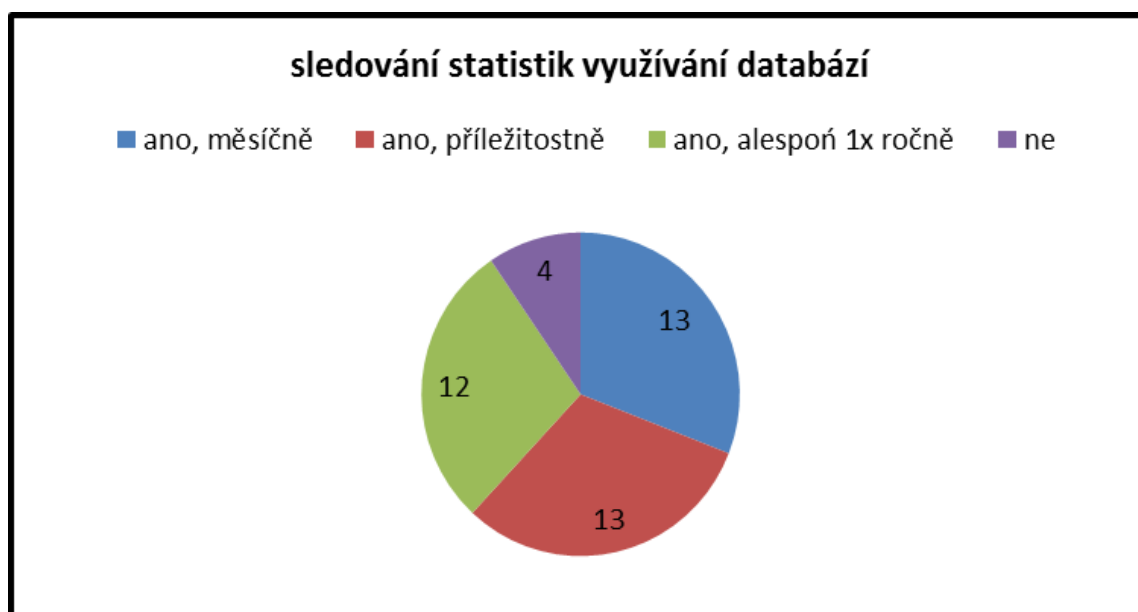

Nejlépe pravidelné průzkumy čtenářských zájmů a potřeb jsou důležitou zpětnou vazbou pro knihovny, pomáhají zlepšit nabízené služby a even. zavádět nové. I počet kladných odpovědí v roce 2007 byl poměrně vysoký – 23 knihoven mělo zpětnou vazbu od svých uživatelů.

Otázka č. 9:

Sledujete pravidelně statistiky využívání databází prostřednictvím modulu Admin?

- Ano - měsíčně
- Ano - příležitostně
- Ano - alespoň 1x ročně
- Ne

Otázka nebyla v prvním dotazníku zahrnuta, pravidelné statistiky využívání databází se začaly sledovat až od poloviny roku 2004. Statistiky jsou v souladu se standardem COUNTER. Statistiky také slouží jako zpětná vazba nejen pro řešitele projektu, ale především pro zúčastněné knihovny/instituce. Jsou sledovány zejména v položkách počet přihlášení, počet rešerší a počet zobrazených plných textů. Statistiky využívání databází byly umístovány na webové stránky projektů. V roce 2007 sledovalo statistiky 24 knihoven, v roce 2011 je to celkový počet knihoven 38. Od roku 2009 jsou statistiky týkající se elektronických informačních zdrojů povinným údajem ve statistických výkazech knihoven.

Otázka č. 10:

Jsou pro vás informačně přínosné webové stránky projektu?

- Ano - sleduji pravidelně
- Ano - sleduji náhodně
- Ne - nepoužívám

Webové stránky jsou významným nástrojem pro podporu realizace projektu, jednak slouží k prezentaci projektu a dále jsou důležitým zdrojem informací pro účastníky projektu. Obsahují informace o zpřístupňovaných databázích, různé pomůcky pro vyhledávání a pro zpracování statistik. Pravidelně měsíčně jsou zde zveřejňovány základní statistiky využívání databází. Webové stránky byly součástí všech projektů a byly účastníky pozitivně hodnoceny.

Otázka č. 11:

Vyhovuje vám průběžné informování o řešení projektu prostřednictvím zasílaného Newsletteru?

- Ano
- Ne

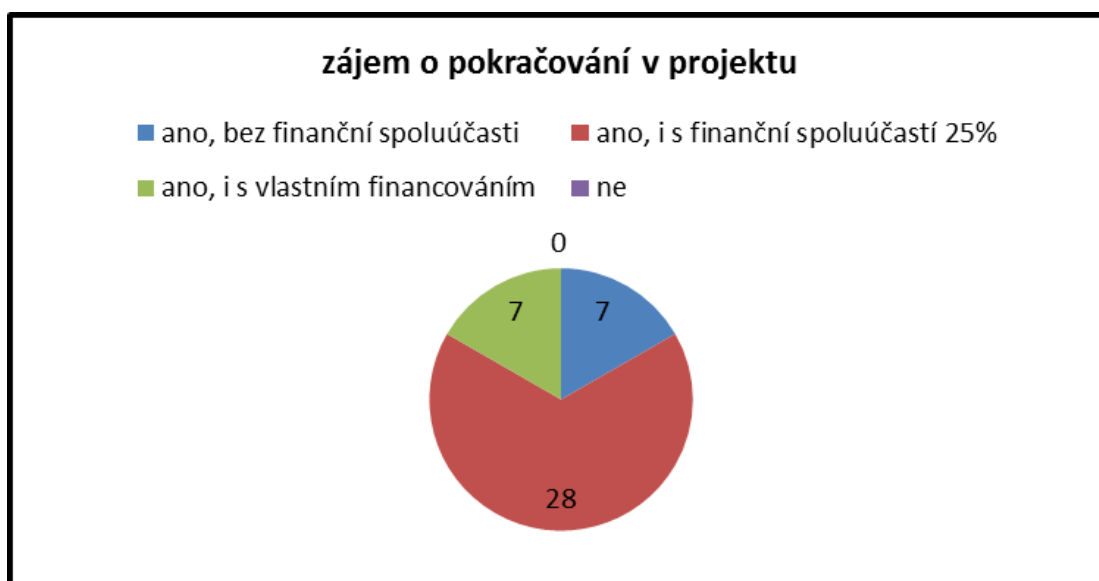

Elektronický zpravodaj – Newsletter – slouží k adresnému informování účastníků projektu o novinkách v přístupu k databázím, o připravovaných školeních, seminářích a dalších aktualitách. V případě velkého neformálního konsorcia je rychlým a důležitým komunikačním nástrojem. Je také pozitivně hodnocen.

Otázka č. 12:

Máte zájem o účast v případném pokračování projektu?

- Ano - pouze bez finanční spoluúčasti
- Ano - i s finanční spoluúčastí, maximálně 25%
- Ano - i v případě individuálního zakoupení přístupu (bez účasti v konsorciu)
- Ne

Tato zpětná vazba slouží jako podklad pro případné pokračování projektů. Urychluje a usnadňuje přípravu následného projektu, je možné kontaktovat již konkrétní knihovny/instituce a také je možné lépe předběžně vyjednávat o cenových nabídkách pro budoucí neformální konsorcium.

Otázka č. 13:

O které z uvedených databází (kromě Academic Search Complete a Business Source Complete) byste měli zájem v případě max. 25% finanční spoluúčasti

- Environment Complete
- SocIndex with Full Text
- Central and Eastern European Academic Source
- Historical Abstracts with Full Text
- Political Science Complete
- Humanities International Complete
- Communication and Mass Media Complete

Nabídka uvedených databází vycházela z realizovaných zkušebních přístupů i z předchozích projektů. Může být podkladem pro přípravu projektu nového a to z hlediska jeho oborového zaměření.

Otázka č. 14:

Váš zájem o EBSCO Discovery Service v případě konsorcionálního řešení

<http://www.ebscohost.com/discovery>

- Ano - pouze bez finanční spoluúčasti
- Ano - i s finanční spoluúčastí, maximálně 25%
- Ne

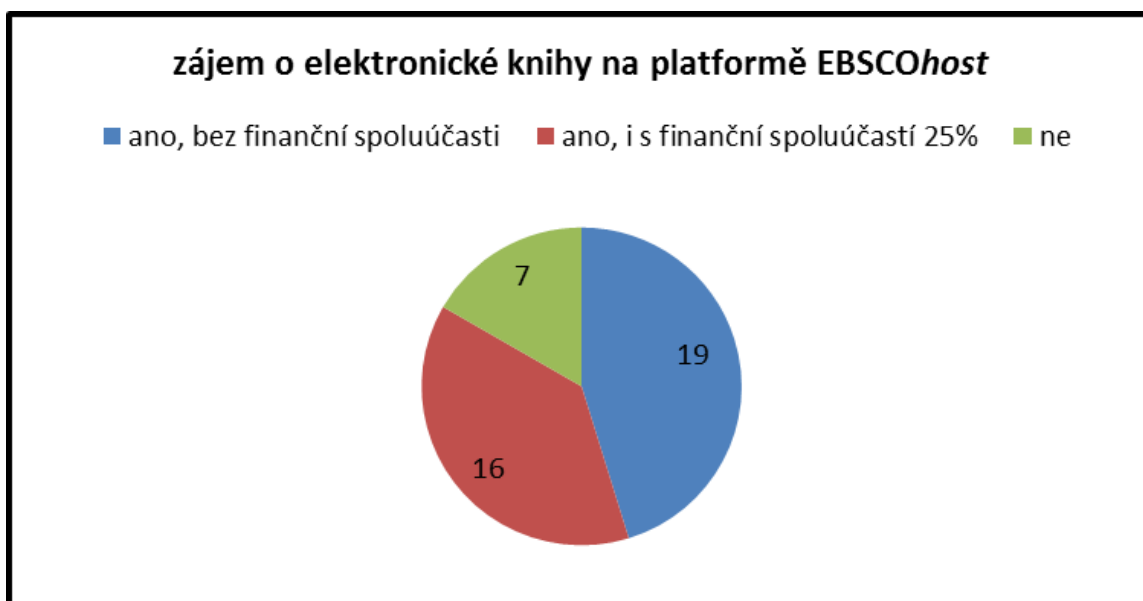

Tato zpětná vazba může být také zohledněna při přípravě nového projektu, a to se zřetelem k efektivnímu přístupu do databází.

Otázka č. 15:

Váš zájem o eBooks on Ebscohost v případě konsorcionálního řešení
(nejedná se o kolekci ale volný výběr titulů do určité finanční výše)
http://support.ebsco.com/netlibrary/eBook_preview.php

- Ano - pouze bez finanční spoluúčasti
- Ano - i s finanční spoluúčastí, maximálně 25%
- Ne

Elektronické knihy – ebooky – jsou další možností rozšíření databází
jak o nový typ média tak také o další obory.

Otázka č. 16:

Vaše připomínky, poznámky, komentáře....

Pro představu jsou uvedeny:

Časopisy v Opacu zahrnutý nemáme, ale všechny online dostupné časopisy jsou shrnuty v EZB a nyní také v A to Z seznamu metavyhledávače. Vzdálený přístup je přes proxy server a přes Shibboleth (stává se oblíbenějším).

MSVK by pro svoji rešeršní činnost potřebovala i databázi Medline.

doplnění odpovědí: 12: fin. spoluúčast případně vyšší, záleží na možnostech rozpočtu školy 14: záleží na možnostech rozpočtu školy 15: záleží na možnostech rozpočtu školy

ad 1. - využíváme jak vlastní portál, tak dostupné portály, např. JIB ad finanční spoluúčasti - záleželo by na výši konkrétní částky

Díky za organizaci konsorcia

Otázky č. 17-19 (název, sídlo knihovny, typ knihovny – VŠ, odborná, výzkumná, krajská, muzejní) umožňují členění odpovědí podle typu knihovny/instituce a odlišení pražských a mimopražských knihoven/institucí.

7 Souhrnné výsledky

Dotazník 2011 - výsledky

Město: pouze Praha

AV ČR: vyloučit

Typ knihovny: Všechny | VŠ | Odborná | Odborná menší (muzea, výzk. ústavy) | Krajská |

Vyplněných dotazníků: 42

1. Nabízíte přístup do databází prostřednictvím navigačního portálu?

- 16 - Ano – vytvořili jsme vlastní portál
- 13 - Ano – používáme dostupné (JIB, EZB, A-Z)
- 13 - Ne

2. Používáte pro zpřístupnění elektronických informačních zdrojů službu typu „discovery service“?

- 4 - Ano
- 38 - Ne

3. Kde je na webových stránkách vaší knihovny/instituce umístěn odkaz na vstup do databází ?

- 9 - Na hlavní stránce instituce (univerzity, ústavu, knihovny)
- 20 - Na hlavní stránce knihovny (pokud je součástí univerzity, ústavu apod.)
- 12 - Jinde
- 0 - Odkaz na webových stránkách nemáme

4. Nabízíte vzdálený přístup (remote access) do databází?

- 36 - Ano
- 6 - Ne

5. Máte online časopisy z databází EBSCO zahrnuté v OPACu knihovny?

- 12 - Ano
- 30 - Ne

6. Byly pro vaše uživatele přínosné zkušební přístupy do dalších databází fy EBSCO?

- 15 - Ano, sledovali jsme statistiky využití
- 6 - Ano, zaznamenali jsme kladné ohlasy od uživatelů
- 9 - Ano, sledovali jsme statistiky využití a zaznamenali jsme kladné ohlasy od uživatelů
- 12 - Nevíme, nesledovali jsme

7. Máte/využíváte možnost prezentovat databáze v rámci výuky/školení pro uživatele?

- 19 - Ano - pravidelně
- 23 - Ano - nepravidelně
- 0 - Ne

8. Prováděli jste průzkumy čtenářských zájmů a potřeb s ohledem na zpřístupňované databáze v posledních 5 letech?

- 24 - Ano - alespoň 1x
- 3 - Ano - vícekrát
- 15 - Ne

9. Sledujete pravidelně statistiky využívání databází prostřednictvím modulu Admin?

- 13 - Ano - měsíčně
- 13 - Ano - příležitostně
- 12 - Ano - alespoň 1x ročně
- 4 - Ne

10. Jsou pro vás informačně přínosné webové stránky projektu?

- 22 - Ano - sleduji pravidelně
- 20 - Ano - sleduji náhodně
- 0 - Ne - nepoužívám

11. Vyhovuje vám průběžné informování o řešení projektu prostřednictvím zasláného Newsletteru?

- 42 - Ano
- 0 - Ne

12. Máte zájem o účast v případném pokračování projektu?

- 7 - Ano - pouze bez finanční spoluúčasti
- 28 - Ano - i s finanční spoluúčastí, maximálně 25%
- 7 - Ano - i v případě individuálního zakoupení přístupu (bez účasti v konsorciu)
- 0 - Ne

13. O které z uvedených databází (kromě Academic Search Complete a Business Source Complete) byste měli zájem v případě max. 25% finanční spoluúčasti

- 6 - Environment Complete (více)
- 7 - SocIndex with Full Text (více)
- 8 - Central and Eastern European Academic Source (více)
- 3 - Historical Abstracts with Full Text (více)
- 2 - Political Science Complete (více)
- 2 - Humanities International Complete (více)
- 0 - Communication and Mass Media Complete (více)

14. Váš zájem o EBSCO Discovery Service v případě konsorcionálního řešení

23 - Ano - pouze bez finanční spoluúčasti

9 - Ano - i s finanční spoluúčastí, maximálně 25%

10 - Ne

15. Váš zájem o eBooks on Ebscohost v případě konsorcionálního řešení (nejedná se o kolekci ale volný výběr titulů do určité finanční výše)

http://support.ebsco.com/netlibrary/eBook_preview.php

19 - Ano - pouze bez finanční spoluúčasti

16 - Ano - i s finanční spoluúčastí, maximálně 25%

7 – Ne

8 Závěr

Dotazníkové šetření dává dostatečnou zpětnou vazbu. Ze 42 knihoven/institucí, které dotazník vyplnily, bylo 16 vysokoškolských, 7 odborných, 13 vědeckých knihoven v krajích, 3 muzejní a 3 knihovny malých výzkumných ústavů.

Mezi důležité výsledky patří potvrzení změn ve zpřístupňovaných databázích. Především díky moderním informačním technologiím je práce s databázemi pro konečně uživatele jednodušší a příjemnější. Knihovny/institute sledují využívání databází ať již statistickými ukazateli nebo samy vyžadují od svých uživatelů zpětnou vazbu a usilují tak o efektivní využívání databází.

Šetření také potvrdilo dostatečnou podporu knihoven/institucí během řešení projektu ze strany řešitelů formou webových stránek a online zpravodaje.

Významné byly ohlasy na možné pokračování účasti. Tyto podklady byly předány pro přípravu následujícího projektu.